

Н.Ф. Шишацька, В.В. Глуховський (Донецьк, Миколаїв)

ЗАГАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ КОМПЛЕКСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Донецьке обласне клінічне територіальне медичне об'єднання
Лікарська асоціація Миколаївського регіону

Наведено результати комплексного дослідження із забезпечення прав пацієнтів у системі охорони здоров'я України.

Ключові слова: Європейська Хартія, права пацієнтів, система охорони здоров'я України, забезпечення.

Європейська Хартія прав пацієнтів проголосила 14 конкретних прав пацієнтів у системі охорони здоров'я [2].

Дослідження проводилося в рамках виконання в Україні другого етапу європейських досліджень на відповідність стандартам Євросоюзу з прав пацієнтів [1].

Мета роботи – вивчити стан забезпечення права пацієнтів у системі охорони здоров'я України.

Матеріали та методи

У дослідженні використано такі методи: бібліосемантичний та соціологічний. Методологічною основою визначено системний підхід. Соціологічне дослідження проведено з використанням спеціальної анкети. Охоплено чотири групи респондентів: керівників закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) – 300 осіб, ключових осіб (керівників охорони здоров'я регіонального рівня) – 27 осіб, представників організацій пацієнтів – 25 осіб, пацієнтів – 400 осіб. Обробка отриманих результатів проведена з використанням програми обробки даних SPSS. Індекс оцінки розраховано як різницю між позитивними і негативними відповідями на кожне запитання у співставленні із загальною кількістю респондентів.

Результати дослідження та їх обговорення

У дослідженні визначено набір із 175 індикаторів, які відповідали 14 правам пацієнтів, та створено «Матрицю прав пацієнтів».

Причому окремі індикатори мали свої власні кластери, що склалися із субіндикаторів, які давали змогу більш розгорнуто оцінити конкретне право. Кількість цих

субіндикаторів-кластерів становила 125 показників на додаток до основних індикаторів. Таким чином, загальне число оцінюваних показників дорівнювало 300 одиниць.

Відбір індикаторів базувався на 5 критеріях:

1. Актуальність – близькість до питань і проблем, визначених у кожному праві.
2. Чутливість (сприйнятливості) – можливість реєструвати зміни (у кращий або гірший бік);
3. Точність (чіткість) – можливість реєструвати саме заплановане явище.
4. Доступність – виключення додаткових витрат на дослідження, крім передбачених бюджетом.
5. Конкретність – здатність враховувати більш конкретні аспекти в сфері охорони здоров'я.

У процесі аналізу використано такі розрахункові показники:

> *Індекс оцінки* враховував усі варіанти відповідей. Розраховувалося, як різниця між позитивними і негативними відповідями на кожне запитання-індикатор співвіднесена із загальною кількістю респондентів. При цьому використовувався якісний (змістовний) підхід, тому в деяких випадках відповідь «ні» трактувалася як позитивна. Значення індексу коливалося від +1 до -1. Таким чином, чим вищою була його позитивна величина, тим вищим, на думку експертів, був рівень реалізації прав пацієнта по кожному конкретному питанню-індикатору, і навпаки.

> *Середньозважений індекс по праву* розраховувався для кожної експертної групи як сума усіх індексів, співвіднесена з кількістю питань-індикаторів. Його значення трактувалося аналогічно попередньому показнику.

> *Середнє значення індексу по праву в цілому* – сума усіх середньозважених індексів за експертними групами, співвіднесена з кількістю експертних груп.

Таблиця
 Порівняльний аналіз оцінки реалізації прав пацієнтів

Права пацієнтів	Групи експертів				Середнє значення по праву	Відхилення оцінок
	адміністратори лікарень	ключові особи	організації пацієнтів	пацієнти		
1. Право на профілактичну допомогу	0,36	0,49	-0,17	-0,16	0,13	0,30
2. Право на доступ	0,19	0,10	-0,48	0,04	-0,04	0,26
3. Право на інформацію			0,12	0,16	0,14	0,02
4. Право на згоду	0,46	0,44	-0,16	0,08	0,21	0,26
5. Право на вільний вибір	0,40	0,37	-0,22	0,13	0,17	0,25
6. Право на особисте життя та конфіденційність	0,79	0,83	0,02	0,57	0,55	0,32
7. Право на повагу часу пацієнта	0,64	0,48	-0,36	-0,04	0,18	0,40
8. Право на якісну допомогу	-0,16	0,06	-0,35	-0,12	-0,14	0,15
9. Право на безпеку	0,79	0,76	-0,72	-0,10	0,18	
10. Право на застосування сучасних технологій	0,11	0,29	-0,32	-0,47	-0,10	0,31
11. Право на запобігання невинуватим стражданням	0,34	0,41	0,13	0,44	0,33	0,12
12. Право на індивідуальний підхід	0,06	0,15	-0,33	-0,01	-0,03	0,18
13. Право на подання скарг	0,80	0,84	-0,05	0,07	0,42	0,41
14. Право на компенсацію	-0,21	-0,35	-0,41	-0,27		0,08
<i>Середньозважені індекси реалізації прав пацієнта</i>	<i>0,35</i>	<i>0,37</i>	<i>-0,24</i>	<i>0,02</i>	<i>0,12</i>	<i>0,26</i>

Крім того, розраховано такі аналітичні показники:

> *Коефіцієнт кореляції* між оцінками експертних груп, який коливався від 0 до +1, тобто чим вищим було його значення, тим тіснішим був зв'язок між ними.

> *Середньоквадратичне відхилення* між оцінками експертних груп по кожному праву, яке можна розглядати як показник узгодженості або (неузгодженості) оцінок. Його значення також коливалося від 0 до +1, але чим вищим було його значення, тим меншою була згода експертів в оцінці реалізації даного права.

У загальному вигляді результати аналізу дослідження реалізації прав пацієнта (середньозважені індекси оцінок по експертних групах і правах у цілому, а також узгодженість оцінок) наведено у таблиці.

За даними таблиці, загальний рівень реалізації прав пацієнта в цілому, а також загальна узгодженість оцінок знаходилися на середньому рівні (відповідно 0,12 і 0,26).

Найвищу оцінку реалізації прав пацієнтів у цілому дали групи «Ключові особи» (0,37) і «Адміністратори» (0,35), найнижчу – «Організації пацієнтів» (-0,24) і самі «Пацієнти» (0,02).

Причому найбільш негативні оцінки в усіх групах індикаторів були в групі «Організації пацієнтів».

Найвищі оцінки реалізації прав пацієнта встановлені за правами: «Право на особисте життя та конфіденційність» (0,55); «Право на подачу скарг» (0,44); «Право на запобігання невинуватим страждань» (0,33); «Право на згоду» (0,21).

Найнижчі оцінки реалізації прав пацієнта зафіксовані за правами: «Право на компенсацію» (-0,31); «Право на якісну допомогу» (-0,14); «Право на застосування сучасних технологій» (-0,10).

Найбільш консолідовані оцінки експертних груп зареєстровані за правами: «Право на інформацію»

(0,02); «Право на компенсацію» (0,08); «Право на запобігання невинуватим стражданням» (0,12).

Найменш консолідовані оцінки експертних груп отримані за такими правами: «Право на безпеку» (0,63); «Право на подачу скарг» (0,41); «Право на повагу часу пацієнта» (0,40).

Однак виявлено значні розбіжності в оцінках між конкретними експертними групами, які проаналізовано і визначено відповідні коефіцієнти кореляції.

Найбільш високе значення коефіцієнта кореляції (0,94) зафіксовано між групами експертів «Адміністратори лікарень» і «Ключові особи», що дає змогу зробити висновок про близькість підходу цих груп до проблеми в цілому і значну схожість їхніх оцінок щодо конкретної ситуації.

Наступний за значущістю коефіцієнт (0,63) зареєстровано між групами «Організації пацієнтів» і «Пацієнти». Це значення (хоч і не таке високе, як у першому випадку), також свідчить про суттєву схожість позицій цих двох експертних груп.

Водночас, у групах «Пацієнти», «Адміністратори» і «Ключові особи» значення коефіцієнта кореляції

визначено на середньому рівні (0,49–0,47), а в групі «Організації пацієнтів» – на найнижчому (0,21–0,32).

Висновки

Розбіжності в оцінках експертних груп засвідчили, що кожна експертна група має свою, обумовлену статусом, оціночну позицію. Експертні групи «Ключові особи» та «Адміністратори лікарень» щодо прав пацієнтів добре обізнані «як повинно бути», але не завжди знають «як є насправді». Експерти групи «Пацієнти» добре обізнані «як є насправді», але не завжди знають «як повинно бути», інакше кажучи, не знають власних прав. Експерти групи «Організації пацієнтів» добре обізнані «як повинно бути», але в своїй правозахисній діяльності стикаються здебільшого з фактами порушення прав пацієнтів, тому оцінки цієї експертної групи переважно носять негативний характер.

Перспективи досліджень полягають у подальшому вивченні забезпечення прав пацієнтів у системі охорони здоров'я України.

Список літератури

1. *Україна* крізь призму Європейської Хартії прав пацієнтів: результати виконання в Україні другого етапу європейських досліджень на відповідність стандартам ЄС з прав пацієнтів. – К. : Вид-во ТОВ «Дизайн і поліграфія», 2012. – 158 с.
2. *Active Citizenship network (ACN) – European Charter of Patients' Rights – Brussels 2002* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.activecitizenship.net/content/view/283/165/> – Title from screen.

Общие результаты комплексного исследования обеспечения прав пациентов в системе здравоохранения Украины

Н.Ф. Шишацкая, В.В. Глуховский
(Донецк, Николаев)

Наведены результаты комплексного исследования по обеспечению прав пациентов в системе здравоохранения Украины.

Ключевые слова: Европейская Хартия, права пациентов, система здравоохранения Украины, обеспечение.

The overall results of comprehensive study of ensuring patients' rights in health care system of Ukraine

N.F. Shyshatska, V.V. Gluhovsky
(Donetsk, Mykolaiv)

The results of comprehensive study on ensuring patients' rights in health care system in Ukraine have been presented.

Key words: European Charter, rights of patients, health care system of Ukraine, providing.

Дата надходження рукопису до редакції: 01.11.2013 р.